

ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΚΟΡΑΗ.

ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ οι πλειότεροι τῶν φιλομούσων Συμφωνίων, διτε εύρισκονται εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἐπιστολαὶ τινες τοῦ ἀοιδίου Κοραῆ, σταλθεῖσαι ἐκ Παρισίων τὸ 1788, 1789, 1790, 1791, 1792, καὶ 1793, πρὸς ἓνα τῶν στενῶν αὐτοῦ φίλων, τὸν πρωτοψάλτην Δημήτριον. "Οτι περιέχουν πολλὴν ἀξιόλογον ἴστορικὴν ὥλην, θέλει τὸ μαντεύσειν καθεῖς, δοτις γνωρίζει τὶ ἔγινετο εἰς Παρισίους κατὰ τοὺς χρόνους, εἰς τοὺς ὅποιους ἐγράφησαν. "Οτι δὲ εἶναι καὶ ἀξιστα παραδείγματα ἐπιστολογραφίας,—τούλαχιστον διὰ τὴν γλῶσσάν μας, εἰς τὴν ὅποιαν δὲν ἔχομεν ἀκόμη συλλογὰς ἐπιστολῶν,—ἐμπορεῖ ἐνόπλως νὰ τὸ συμπεράνῃ καθεῖς, δοτις ἀνέγνωσε τὰ συγγράμματα, καὶ ἐσπούδασε τὸν χαρακτῆρα, τοῦ Κοραῆ. Τὸ καθ' ἡμᾶς, ἀποροῦμεν διατί νὰ μένωσιν ἀνέκδοτοι μέχρι τῆς σήμερον αἱ περιοργόταται ἀνταὶ ἐπιστολαὶ, ἀφοῦ μάλιστα καὶ τυπογραφίαι Ἑλληνικαὶ ἐπολυπλασιάσθησαν, καὶ συνδρομηταὶ γίνονται προθύμως εἰς παντὸς εἴδους βιβλία, καὶ εἰς τινα μάλιστα δχι συνδρομῆς ἄξια. Θέλει φανῆνται σας παραδοξον εἰς πολλοὺς, διτε διγγενῆς τοῦ πρωτοψάλτου, εἰς τοῦ ὅποιου τὰς χειρας εὑρίσκονται τὰ ἴστορικὰ ταῦτα ἀπομνημονεύματα, προσπαθεῖ διὰ πολὺν καιρὸν ἥδη νὰ οἰκονομήσῃ τὰ πρὸς τύπωσιν αὐτῶν ἀπαιτούμενα ἔξοδα, καὶ μ' ὅλον τοῦτο εἰς δύο μόνον πόλεις ἔκαμεν ἔως τώρα συνδρομητάς! καὶ ἡ συνδρομὴ δὲν εἶναι παρὰ ἡμῖσυ δίστηλον!"

Διὰ νὰ ἐκδοθῇ λοιπὸν μίαν ὧδαν ἀρχήτεφα ὥλη τόσον ἡδονικὴ καὶ τόσον ὁφέλιμος, μᾶς ἔδωκεν ἄδειαν διὰ ἰδιοκτήτης νὰ καταχωρίσωμεν ἀποσπάσματα τινὰ εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦτο, εὐελπις διτε, ἀφοῦ καθεῖς ἥδη καὶ κρίνῃ δι' ἑαυτὸν, θέλει ἀσμένως καὶ γενναίως συνεισφέρειν, δοτε δχι μόνον νὰ τυπωθῶσιν αἱ προειδημέναι ἐπιστολαὶ, ἀλλὰ καὶ τυπωθῶσι καθὼς πρέπει.

"Υπὸ ἡμερομηνίαν 8 Σεπτεμβρίου 1789, γράφει διὰ μακαρίτης τὰ ἐπόμενα πρὸς τὸν φίλτατον αὐτοῦ πρωτοψάλτην.

"Ἄς εἴπωμεν ὀλίγα περὶ τῶν ἐνταῦθα πολυθρονιλήτων συμβάντων. "Εως τώρα αὐτοῦ πρέπει νὰ τὰ ἡκούσετε· καὶ ἐγὼ εὑρίσκομαι πολλὰ ἀπησχολημένος διὰ νὰ περιγράφω τοιαῦτα πρόγματα· μ' ὅλον τοῦτο, διὰ νὰ μὴν ἀδημονῆς κατ' ἐμοῦ, διὰ νὰ μὴ κραυγάζῃς καὶ σχίζῃς τὰ ἴματά σου ὡς ἐπιλεήσμενος, καὶ παντάπασιν ἡμελημένος ὑπ' ἐμοῦ, ἀνάγκη εἶναι νὰ μωρολογήσω ὀλίγον.

"Ἐξενρε διοιπὸν, πρωτοψάλτα, διτε διὰ τὸ νὰ ὑπέπεσεν ἡ παροῦσα βασιλεία τῆς Γαλλίας εἰς βαρύτατα χρέη, τὰ μὲν ἀπὸ τοὺς παρελθόντας

πολέμους, τὰ δὲ περισσότερα, καθὼς λέγουσιν, ἀπὸ τὴν διαφοραὶ ἡ ἀστίαν τῶν μεγιστάνων, καὶ τὸ πολυδάπανον μάλιστα αὐτῆς τῆς βασιλίσσης καὶ τῶν ἄλλων ἀρχοντισσῶν τῆς αὐλῆς, δοτε τὴν ὑπηρετοῦν, διὰ βασιλεὺς, μὴ δυνάμενος πλέον νὰ ἐπιφορτίσῃ τὸν λαὸν μὲ νέους φθόρους, βεβαρυμένον ἥδη κατὰ πολλὰ, ἡναγκάσθη νὰ συναθροίσῃ κοινὴν τοῦ γένους συνέλευσιν, διὰ νὰ εὔρῃ θεραπείαν εἰς αὐτὴν τὴν πληγήν. "Επεμψε λοιπὸν ἐκάστη ἐπαρχία, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν ἐκάστη πόλις καὶ κώμη, αἱρετοὺς πρέπειεις εἰς Βερσαλίαν, κεκλημένους ἀπ' αὐτὸν τὸν ἄνακτα, χιλίους διακοσίους τὸν ἀριθμόν· τούτεστι, τριακοσίους ἐκ τοῦ κλήρου, τριακοσίους ἐκ τῶν εὐγενῶν, καὶ ἔξακοσίους τοῦ τρίτου τάγματος. Τρίτον τάγμα διομάζουσιν ἐδῶ τοὺς μὴ εὐγενεῖς λαϊκούς, δεύτερον τῶν εὐγενῶν, καὶ πρῶτον τοῦ κλήρου. Αὐτοὶ, καθὼς εἶπα, συνήχθησαν εἰς Βερσαλίαν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαΐου μηνὸς. Καὶ ὁ ἄναξ καὶ οἱ περὶ τὸν ἄνακτα τοὺς ἐσίναξαν διὰ νὰ εὑρωσι πόρον ἀργυρίου, μὴν ὑποπτεύοντες ἄλλο τὶ περισσότερον· ἀλλὰ τὸ τρίτον τάγμα ἥθελησεν δχι μόνον νὰ θεραπεύσῃ τὴν παροῦσαν νόσον, ἀλλὰ νὰ ἐμποδίσῃ ἀκόμη καὶ τὴν ὑποστροφὴν τῆς νόσου. Αὐτὸ διὰ νὰ γένη, ἀνάγκη ἥτο νὰ βάλωσιν οἰκονομίαν εἰς τὰς δαπάνας τῆς αὐλῆς, νὰ ἀνατρέψωσι πολλὰ ἀδικα προνόμια καὶ τοῦ κλήρου καὶ τῶν εὐγενῶν, ἀναγκάζοντες τους νὰ πληρόωσι καὶ αὐτοὶ ἔκαστος κατ' ἀναλογίαν τῶν ὑπαρχόντων του, ὡς τὸ τρίτον τάγμα. "Ο κλῆρος καὶ οἱ εὐγενεῖς ἰσχυρογνώμησαν, καὶ οἱ αὐλικοὶ συνεβούλευσαν, καθὼς λέγουσι, τὸν βασιλέα νὰ διαλύσῃ τὴν σύνοδον· αὐτὸ δύμας μὴ δυνάμενον νὰ γένη χωρὶς νὰ προξενήσῃ θόρυβον εἰς δλην τὴν βασιλείαν, καὶ μάλιστα εἰς τὸ Παρίσιον, ἔκαμαν νὰ ἐλθῃ τριάκοντα χιλιάδες στράτευμα εἰς Βερσαλίαν, διὰ νὰ εὑρίσκωνται ἑτοιμοι, ἀν ἀκολεύθηση πάμια ἐπανάστασις, νὰ τὴν πνίξωσιν εἰς αὐτὰ τὰ στάργανα· ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἐλαβεν ἐκβασιν τὴν ἐλπιζομένην καὶ ποθουμένην.

"Ήτον, ἀδελφέ μου, δωδεκάτη τοῦ Ιουλίου μηνὸς, ἡμέρᾳ Κυριακὴ, πρὸς τὸ ἐσπέρας· δλος διὰ κόδιμος ἥτον εἰς περιδιάβασιν, εἰς τὸν βασιλικὸν κῆπον, διομάζομενον Κεραμεικὸν, δοτις εἶναι εἰς τὴν ἄκραν τῆς πόλεως τοῦ Παρίσιου. Εἰς αὐτὸν τὸν κῆπον εὑρέθην καὶ ἐγὼ μὲ ἐνα φίλον. "Ἀκούομεν ἔξαιρην κτύπους πιστολῶν καὶ τονφεκίων· ἔρωτας ἔκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς ἔξενρει νὰ εἴπῃ τι εἶναι. Τρέχουσιν δλος διὰ λαός, ἀνδρες, γυναικες, παιδια, πρὸς τὰ τελευταῖα ὄρια τοῦ κῆπου μετά θορύβου, καὶ τι βλέπομεν; πλῆθος στρατιωτῶν ἀπεσταλμένων ἀπὸ Βερσαλίαν, καὶ ἥρχετο κατὰ τοῦ

Παρισίου, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐπανάστασιν, τὴν ὅποιαν ὑτωττεύοντο, ὅτι ἔμελλε νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ἐπαύριον, ἥγεν τὴν δευτέραν· ἐπειδὴ τὴν δευτέραν ἦτο (καθὼς τώρα στοχάζονται) ὁ σκοπός των νὰ διαλύσωσι τὴν σύνοδον, καὶ, ἀν ἡ σύνοδος ἐναντιοῦτο, τοὺς μὲν νὰ θανατώσωσι, τοὺς δὲ νὰ ἔξοφίσωσι, κτλ. 'Ο ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ ἥτον ὁ πρίγκιψ Λαμβέσκιος· αὐτὸς ἀν ἐπροσφέρετο μὲ φρόνησιν, ἵσως τὸ πρᾶγμα δὲν ἐπέστρεφε κατὰ τῆς κεφαλῆς των. 'Ἄλλ' ἡ πρόνοια, ἡ τύχη, ἡ ὅτι ἄλλο θέλεις νὰ εἴπῃς, ἡ κεφαλὴ του δὲν εἶχεν οὔτε δραχμὴν ἐγκεφάλος. Εὐθὺς δταν ἐμβήκεν εἰς τὸν κῆπον, τρέχει ως ἐνεργούμενος, ἔλκει τὴν μάχαιράν του, καὶ κατακόπτει τὸ πρόσωπον ἐνὸς ἄθων καὶ ἀθλίου ἔξηκονταετοῦς γέροντος, ἐντίμου πολίτου, δστις εὐρέθη καὶ αὐτὸς πεφιερχόμενος ὁ ταλαιπωρος ὅμοῦ μὲ τοὺς ἄλλους εἰς τὸν κῆπον. Αὐτὸς τὸ ἀσπλαγχνὸν ἔργον κατὰ πρῶτην προσβολὴν μᾶς ἔκαμεν ὅλους νὰ πέσωμεν εἰς φυγὴν, καὶ νὰ διασκορπισθῶμεν ἔκαπτος εἰς τὸν οἰκόν του. 'Ἐφθασε καὶ ἡ νῦν, τὴν ὅποιαν ἐπεράσαμεν μὲ μεγάλον φρόβον, ἀν καὶ αὐτὸς δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐμβῇ εἰς τὴν χώραν, ἀλλ' ἔμεινεν ἔξω εἰς τὰ προάστεια. Μόλις ἔξημέρωσε, φίλε μου, καὶ δλοι οἱ πολῖται τοῦ Παρισίου, ὑποπτεύόμενοι, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν βλέποντες πλέον φανερῶς τοὺς σκοποὺς τῆς αὐλῆς, ἔξωπλίσθησαν ἔκαπτος καθὼς ἥδυνθη μὲ σκοπὸν νὰ πολεμήσωσιν, ἀλλ' ἡ ἡμέρα ὅλη ἐπέρασεν εἰς τὸν ἔξοπλισμόν. 'Ο δὲ πρίγκιψ Λαμβέσκιος, ἀκούων αὐτὰ, δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐμβῇ εἰς τὴν πόλιν· αὐτὴν ἡ εἰδῆσις μόλις ἐφθασεν εἰς Βερσαλίαν καὶ εἰς τὰς περιοίκους πόλεις, καὶ ἔξωπλίσθησαν ὅμοιας ὅλος ὁ λαὸς τῆς Βερσαλίας καὶ τῶν ἄλλων πόλεων. 'Η αὐλὴ, ὁ κλῆρος, καὶ οἱ εὐγενεῖς, βλέποντες αὐτὰ, ἥρχισαν νὰ συλλογίζωνται· ἀλλ' αὐτὰ δὲν ἥσαν ἀκόμη πάρεξ ἀρχαὶ ωδίνων. Τὴν τρίτην, πρωΐ, βλέπει ὁ λαὸς τοῦ Παρισίου, ὅτι δὲν ἔχει ὅπλα ἀρκετὰ διὰ νὰ ἔξοπλίσῃ ὅλους τοὺς πολίτας. 'Υπάγουσι λοιπὸν καὶ πατοῦσι τὰ βασιλικὰ μαγαζία, καὶ τὸν ἀρσενάδας, καὶ δπου ἀλλαχοῦ εὐρίσκοντο ὅπλα, καὶ τὰ ἐπῆραν δλα, ἔως καὶ αὐτὰ τὰ κανόνια, μὲ τὰ ὅποια καλὰ ἐγγαστρωμένα ἐστόλισαν τὰς πλατείας καὶ ὁνμας τῆς πόλεως, μὲ σκοπὸν νὰ τὰ μεταχειρισθῶσιν, ἀν ὁ Λαμβέσκιος ἐμβαίνει εἰς τὸ Παρίσιον. Καὶ ἀν αὐτὸς συνέβαινε, φίλε μου, ἥθελεν ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἡεύσειν ποταμῆδὸν τὸ αἷμα· καὶ ἵσως ἥμην καὶ ἔγω ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν νεκρῶν, καὶ ἡ λογιότης σου στερημένος τὴν σήμερον ἀπὸ τὴν τοσαντηνήν μου μωρολογίαν.

'Ἀλλὰ τί συμβαίνει (ἐνθυμοῦ δτι εἶναι τρίτην ἀκούη) μετὰ τὸ γεῦμα; 'Υπάγουσιν οἱ ὄπλισμέ- νοι πολῖται, καὶ περικυκλοῦσι τὴν Βαστιλίαν, διὰ νὰ ζητήσωσι καὶ νὰ λάβωσιν ἀπὸ τὸν ἀρχοντα καὶ ἐπιστάτην αὐτῆς δσα ὅπλα εὐρίσκοντο εἰς αὐτήν. Τί εἶναι ὅμως αὐτὴ ἡ Βαστιλία; δύνασαι νὰ μὲ ἐρωτήσῃς εὐλόγως ἡ λογιότης σου, δστις δὲν ἴδεις πάρεξ τὸ Βεζιρ Χάνιον καὶ τὸ πατηρειπαμένον καὶ κλονούμενον Βεζεστένιον. 'Η Βαστιλία εἶναι ἓνα τειχίον μικρὸν, ἀλλ' ὀχυρωτατὸν εἰς τὰ ἄκρα τῆς πόλεως τοῦ Παρισίου, τοῦ ὅποιου ἡ οἰκοδομὴ πρὸ πεντακοσίων σχεδὸν χρόνων ἔγινεν εἰς διάστημα δέκα ἑτῶν καὶ μὲ δαπάνην πολλῶν μιλλιονιών. Αὐτὴν τὴν μετεχειρίζοντο διὰ φυλακὴν, παθῶς εἰς Κωνσταντινούπολιν μεταχειρίζονται τὸ Ἐπταπάνγιον· ἀλλὰ φυλακὴν συλληφάν, καὶ πολλάκις ἀδικον καὶ τυραννικήν, εἰς τρόπον ὃστε συνέβαινεν ὅχι ὀλίγας φοράς, ἂν ἐκ δυστυχίας εἰς μίαν σύνοδον ἀνθρώπων ἐφευγεν ἀπὸ τὸ στόμα σου ἐξ ἀπροσεξίας κάνενας λόγος κατὰ τῶν μινίστρων, ἀν ἔλεγες, παραδείγματος χάριν, δτι ὁ δεῖνα ἐπάτησε στρεβλά, νὰ γένης τὴν ἐπαύριον ἀνάρπαστος, καὶ νὰ φυλακισθῆς εἰς αὐτὴν δι' ὅλην σου τὴν ζωὴν, χωρὶς νὰ εξεύρῃ οὔτε συγγενῆς οὔτε φίλος τί ἔγινες, οὔτε νὰ ἔχῃς ἀδειαν νὰ γράψῃς ἐπιστολὴν, ἡ νὰ δώσῃς τὴν εἰδῆσιν εἰς κάνενα,—φυλακὴ, καθὼς βλέπεις, ώραία διὰ πρωτοψάλτας. Οἱ ώπλισμένοι λοιπὸν βλέποντες, δτι ὁ ἀρχων Δελονὲ (αὐτὸς ἥτο τὸ ὄνομα τοῦ ἐπιστάτου) δὲν ἥθελε νὰ ἀνοίξῃ τὰς πύλας, τὴν ἐβίασαν· ἥσαν δύο ώραι μετὰ τὸ γεῦμα, καὶ παγὰ πᾶσαν ἐλπίδα εἰς τὰς πέντε τὴν ἐπῆραν. Τὸ πρῶτον ἔργον ἐμβαίνοντες εἰς τὸ κάστρον ἥτο, νὰ ἀποκεφαλίσωσι τὸν ἀθλιον Δελονὲ, καὶ ἄλλον ἓνα δεύτερον ἀρχοντα μετ' αὐτόν. 'Ησαν ἔξωραι, καὶ ἐκβήκα κατὰ τὸ συνειθισμένον μου, διὰ νὰ ὑπάγω εἰς τὸν καφενὲν νὰ ἀναγνῶσω τὰς Ἀγγλικὰς ἐφημερίδας· ἐπειδὴ εἰς δλούς αὐτὸντος τοὺς θορύβους καὶ τὰς ταραχὰς μὴ νομίσης δτι ἐφύλαττα τὸν οἰκονέξεναντίας, ἔκβαινα καθ' ἡμέραν διὰ νὰ γίνωμαι αὐτόπτης τοιούτων φοβερῶν πραγμάτων, τὰ δποῖα ἥσαν δι' ἔμε, καθὼς ἡ διὰ τὸν λοιπὸν δλεῖ, καινά. 'Υπάγων λοιπὸν εἰς τὸν καφενὲν, ἥπάντησα τὸν πορθητὰς τῆς Βαστιλίας συνδευμένους μὲ τριακοσίας ἡτετρακοσίας χιλιάδας λαοῦ, οἱ δποῖοι περιέφεραν εἰς δλας τὰς ὁνμας τῆς πόλεως, ἐπάνω εἰς μακρὰ κοντάρια, (θέαμα φρικτὸν!) τὰς δύο κεφαλὰς αἰματοσταγεῖς. Αὐτὴ ἡ εἰδῆσις ἔκαμεν εὐθὺς ὅχι μόνον νὰ διασκεδασθῇ ἔνθεν κάκειθεν δλον τὸ στρατευμα τοῦ Λαμβέσκιου, τὸ δποῖον ἥτον ἀκομη ἔξω τὸ Παρίσιον, ἀλλὰ, φθάνοντα τὸ αὐτὸς ἐσπέρας καὶ εἰς Βερσαλίαν, κατέπληξε τόσον τὴν αὐλὴν, τὸν κλῆρον, καὶ τοὺς εὐγενεῖς, ὃστε

πρῶτον μὲν δὲν ἡθελαν νὰ πιστεύσωσι τὴν πόρθησιν τῆς Βαστιλίας, ως πρᾶγμα ἀδύνατον· ἐπειτα, βεβαιωθέντες διὰ δευτέρων καὶ τρίτων ταχυδρόμων καὶ αὐτὸν καὶ τὴν ἀποτομὴν τῶν κεφαλῶν, καὶ διὰ οἱ Παρισινοὶ ἡτοιμάζοντο νὰ ὑπάγωσι τὴν ἐπαύριον εἰς αὐτὴν τὴν Βερσαλλίαν, ἔκυρενθήσαν ἀπὸ τοσαύτην δειλίαν, ώστε, καθὼς λέγουσι, τὴν νύκτα ἐκείνην, δῆλη ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια ἐκοινήθη δχι εἰς τὸν συνειθισμένον κοιτῶνά του ἐκαστος, ἀλλ’ εἰς ἓνα κιόσκιον, τὸ δόποιον εἶναι εἰς τὸ βασιλικὸν περιβόλιον· δχι διὰ ἐκεῖ ἥσαν ἀσφαλέστεροι, ἀλλ’ ἐπειδὴ ὁ φόβος τοὺς ἐξέστησε, καὶ δὲν ἦξενραν πλέον τί κάμνουσι. Μόλις ἔξημέρωσε, φίλε με, καὶ ‘Πατεῖς με, πατῶ σε,’ τὸ τῆς παροιμίας· ἔγιναν ἄφαντοι πολλοὶ μινίστροι, δοῦκες, κόμητες, δούκισσαι, κομήτισσαι, καὶ ἄλλαι ἀρχότισσαι ἐκ τῆς συνοδίας τῆς βασιλίσσης, καὶ πέντε πρίγκιπες τοῦ βασιλικοῦ αἵματος, ἐξ ὧν καὶ ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως ὁ Κόμης τῆς Ἀρτεπίας, καὶ ἀφῆσαν μόνον σχεδὸν τὸν βασιλέα μετὰ τῆς βασιλίσσης καὶ τοῦ πρεσβυτέρου του ἀδελφοῦ.

‘Ιδού καὶ ἄλλο ἐπίσης ἀξιόλογον ἀπόσπασμα.—

‘Ιουνίου 20, 1792. Ἡμέρα φοβερά. Σὲ ἔγραψα ἀνωτέρω, διὰ μὴ σὲ φανῆ παράδεξον ἀν σὲ γράψω κάμμιαν ἡμέραν τὸν φόνον τοῦ βασιλέως. Αὔτῃ ἡ δυστυχῆς πρόδρομος ἐνδέχεται νὰ τελειωθῇ σήμερον· εἶναι τέσσαρες ἡ πέντε ἡμέραι, ἀφοῦ ἐπροσμέναμεν τὸν σημερινὸν θόρυβον. Μεταξὺ τῶν νέων νόμων εἶναι καὶ οὗτος, διὰ ἡ μὲν σύνοδος νὰ θέτῃ τοὺς νόμους, νόμων δικαίων νὰ μὴν ἔχωσιν, ἀν δὲν τοὺς ἐπικυρῷ καὶ ὁ βασιλεὺς· ὁ βασιλεὺς, κατὰ τὴν νέαν νομοθεσίαν, ἔχει τὴν ἔξουσίαν νὰ ἀκυρώσῃ τὸν νόμον δύο συνόδων διετῶν, ἥγονταν τέσσαρα ἔτη· παραδείγματος χάροιν, ἀν μία σύνοδος νομοθετήσῃ τί, ὁ δὲ βασιλεὺς δὲν τὸ κρίνῃ δίκαιον, δύναται νὰ μὴν ὑπογράψῃ εἰς αὐτὸν τὸν νόμον· ἀν, παρελθούσης τῆς διετίας τῆς συνόδου, ἡ μετ’ αὐτὴν σύνοδος δητήσῃ πάλιν τὸν αὐτὸν νόμον, ὁ βασιλεὺς ἔχει καὶ πάλιν, ἀν θελήσῃ, τὴν ἔξουσίαν νὰ ἀποβάλῃ τὴν αὐτῆσιν τῆς δευτέρας συνόδου. ’Αν διμως μετὰ τὴν δευτέραν διετίαν ἡ τρίτη σύνοδος ἐπιμείνῃ εἰς τὸ νὰ προβάλῃ ἐκ τρίτου τὸν αὐτὸν νόμον, τότε ὁ βασιλεὺς χρεωστεῖ ἐξ ἀπαντος νὰ τὸν ἐπικυρώσῃ. Σὲ ἔγραψα ἀνωτέρω, διὰ ἡ σύνοδος ἔδωκε ψήφισμα κατὰ τῶν ὀχλαγωγῶν καλογήρων νὰ ἐξορίζωνται ἀπὸ τὴν βασιλείαν. Αὔτὸν τὸ ψήφισμα ὁ βασιλεὺς, ἡ κακῶς συμβουλεύόμενος, ἡ (εὸ δόποιον εἶναι πιθανὸν) καὶ φοβούμενος μὴν

ἀγριώσῃ περισπότερον τοὺς πανοοιωτάτους, οἱ δόποιοι, καὶ ἀν τοὺς ἐμποδίσης νὰ ταράττωσι φανερῶς τὸν λαὸν, ἔχουσιν ἄλλο φοβερὸν καὶ κρυπτὸν μέσον τὸ τῆς ἔξομολογήσεως, διὰ νὰ κάμνωσι τὰ θελήματά των, δὲν ἡθέλῃ σε νὰ τὸ κυρώσῃ μὲ τὴν ὑπογραφήν του. Τὰς ἀκολούθους ἡμέρας ἔδωκεν ἄλλο ψήφισμα ἡ αὐτὴ σύνοδος, νὰ συναχθῶσιν ἀπ’ ὅλας τοῦ βασιλείου τὰς ἐπαρχίας εἴκοσι χιλιάδες ἀνδρῶν, καὶ νὰ ἔλθωσι νὰ φυλάξωσι τὸ Παρίσιον ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κινδύνους, τοὺς δόποιους τρέχομεν καθ’ ἡμέραν καὶ ὥστα, τὸ μὲν ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς, τὸ δὲ ἀπὸ τοὺς ἐσωτερικοὺς, οἱ δόποιοι μελετῶσι, καθὼς ὑποπτεύονται πολλοί, νὰ μᾶς ἀρπάσωσιν ἐκόντα τὸν βασιλέα, καὶ νὰ τὸν ὑπάγωσιν εἰς τὴν Γερμανίαν. Καὶ αὐτὸς μὲν ἡτον ὁ φανερὸς σκοπός τοῦ ψηφίσματος· ἀλλ’ ὁ βασιλεὺς, ὑποπτεύομενος διὰ ἡ σύνοδος, ἡ τούλαχιστον μερικοὶ τῆς συνόδου, βλέποντές τον ἀγαπῶμενον ἀπὸ τοὺς στρατιώτας τοῦ Παρίσιου, ἡθέλησαν νὰ φέρωσι στρατιώτας ἄλλους ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας, διὰ νὰ τὸν κυρεψωντων ὡς θέλουσι μὲ τὸν φόβον τῶν ἀλλοτρίων στρατιωτῶν, ἡ καὶ γὰ τὸν ἐπιβουλευθῶσιν εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν, δὲν ἡθέλῃσε νὰ ἐπικυρώσῃ οὔτε αὐτὸν τὸ ψήφισμα. ’Η σύνοδος, ἀν καὶ δυσαρεστημένη εἰς αὐτὸν βασιλέως τὸ ἔργον, ἡσύχασεν ὅμως, διότι ὁ βασιλεὺς, ἡ δικαίωση ἡ ἀδίκως, μετεχειρίσθη τὸ δικαίωμα, τὸ δόποιον ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἡ νέα νομοθεσία. ’Αλλ’ οἱ ψωρομανόληδες, φίλε μου, οἱ δόποιοι ζαλίζονται ἀπὸ δικαιώματα, συναθροίζονται ταύτην τὴν ὥστα μεριμένιον μὲ θόρυβον μέγαν εἰς τὸ προάστειον τοῦ ‘Αγ. Αντωνίου λεγόμενον, ἔως δωδεκα ἡ δεκαπέντε χιλιάδες λαὸς, ἐξωπλισμένοι μὲ παντὸς εἰδούς ἄρματα, καὶ τρέχονται ὅλοι πρὸς τὸ βασιλικὸν παλάτιον διὰ νὰ ζητήσωσι (μετ’ εἰρήνης ὡς λέγουσι) παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν κύρωσιν τῶν δύο ψηφισμάτων. ’Ο ἄθλιος βασιλεὺς τὸ προεῖδε πρὸ πολλῶν ἡμερῶν, καὶ ἔκαμε τὴν διαθήκην του· ἄλλοι λέγουσιν, διὰ καὶ ἐξωμολογήθη. ’Αφίνω λοιπὸν καὶ ἔγώ τὸν κάλαμον, καὶ τρέχω μὲ τὸν φίλον μου πρὸς τὸ παλάτιον, διὰ νὰ ἰδω καὶ νὰ σὲ γράψω μετὰ τὴν ἐπιστροφήν μου τὸ τέλος τοῦ φοβεροῦ κινήματος.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ώρα δεκάτη τῆς ἐσπέρας, ἐπιστρέψω ἀπὸ τὸ παλάτιον, περικυκλωμένον ἀπὸ τετρακοσίας χιλιάδας τούλαχιστον θεατῶν καὶ περιέργων. Οἱ ψωρομανόληδες ἐσπαπαν δύο θύματας τῆς αὐλῆς, τὰς δόποιας εὐνῆκαν κλιμακέναις· δὲν ἐφθανεν αὐτὸν, ἀλλ’ ἀνεβησαν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν οἰκον τοῦ βασιλέως, καὶ ταύτην τὴν ὥστα, εἰς τὴν ὥσταν, εἰς τὴν ὥσταν σὲ γράψω, εἶναι δλαι αι βασιλικαὶ κάμεραι ἀπὸ μ π α λ τ η-

ριτζημπλάκιδας. Ἔως τώρα δὲν ἐπείραξαν ἀκόμη τὸν βασιλέα, ἀλλὰ λαλοῦσι μὲ αὐτὸν εἰρηνικῶς χάρη ληφθεὶς. Τὸν ἥρωτησαν, λέγουσιν, ἀνθέλη νὰ ἡγαντεῖται βασιλεὺς τῶν Γάλλων, ἢ νὰ ὀνομάζεται βασιλεὺς τῶν φυγάδων καὶ ἐπιβούλων τῆς πατρίδος; εἶναι μέγας φόβος δικαίως τὴν νύκτα, ἀν δὲν τοὺς ἐκβάλωσιν ἀπὸ τὸ παλάτιον, μήπως κάνενται κακεντρεχῆς ἢ μεθυσμένος ἀπ' αὐτὸν μαχαιρώσῃ τὸν βασιλέα· ὑποπτεύονται πολλοί, ὅτι μερικοὶ τῆς συνόδου ἔκινησαν κρυφίως τὸν λαὸν εἰς αὐτό, διὰ τὰ φοβερίσωσι τὸν βασιλέα.

Ιουνίου 21. Σὲ εὔχομαι καλὴν ἡμέραν! καλὴ ἐστάθη καὶ διὰ τὴν δυστυχὴ Γαλλίαν. Ὁλίγον ἔλειψε χθὲς νὰ μείνωμεν χωρὶς βασιλέα. Σὲ εἶπα, ὅτι ὁ ὄχλος ἔσπασαν τὰς πύλας τῆς αὐλῆς τοῦ παλατίου. Ἀφοῦ ἀνέβησαν εἰς τὸ παλάτιον, ἔτρεξαν ὡς μαινόμενοι, ἄλλοι εἰς τὸν θάλαμον τοῦ βασιλέως, καὶ ἄλλοι πρὸς τὴν βασιλισσαν· ὁ βασιλεὺς εἶχε πλευσθῆν εἰς τὸ οἰκημά του μὲ διλίγες σωματοφύλακας, ἀλλὰ βλέπων, ὅτι ὁ ὄχλος μετεχειρίζετο τὰς ἀξίνας διὰ νὰ σπάσῃ τὴν θύραν τοῦ οἰκημάτος, ἐσηκώθη μόνος του μὲ ἄκραν μεγαλοψυχίαν, καὶ ἀνοίξε καὶ τὰς δύο πτύχας τῆς θύρας. Εὔθυς τὸ οἰκημα ἔγειμισθη ἀπὸ τόσους μπερδεόμενούς τούς, ὃπερι μετεχειρίζεται τὰς ἀξίνας διὰ νὰ σπάσῃ τὴν θύραν τοῦ οἰκημάτος, ἐσηκώθη μέτοπον δύο πτύχας τῆς θύρας. Εἴς τοσαντην βοήν καὶ θόρυβον μὴ δινάμενος νὰ ἀκονθίσῃ ἀπὸ τὸν ὄχλον, ἀνέβη εἰς μίαν καθέδραν τοῦ εἰπαν λοιπὸν δύο σὲ ἔγραψα χθὲς, ξητοῦντες τὴν κύρωσιν τῶν δύο ψηφισμάτων τῆς συνόδου. Εἴς τοιαντην φοβεράν περίστασιν ὁ Λοδοβίκος ἐφέρθη μὲ σταθερότητα μεγάλην χρόνησιν δυντῶς βασιλικήν, ἐνωμένην μὲ ἄκραν γαλήνην καὶ εὐμένειαν. Τὸ πρόσωπόν του, λέγουσι, δὲν ἥλλαξε παντελῶς, οὕτε παραμικρὸν φόβον ἔδειξεν εἰς τοιοῦτον κίνδυνον. Καὶ ἴσως αὐτὴ ἡ σταθερότης τὸν ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν σφαγήν. Τοὺς εἶπε μὲ γελαστὸν πρόσωπον, ὅτι αὐτὸν τὸ κίνημα ἥτον ἐναντίον εἰς τοὺς νόμους, τοὺς ὅποιους αὐτὸς ἀπεφάσισε νὰ φυλάξῃ πάντοτε καὶ μὲ αὐτὸν τῆς ζωῆς του τὸν κίνδυνον· ὅτι, ἀν δὲν ἔκνωσε τὰ ψηφίσματα, τὸ ἔκαμε διὰ πολλὰς αἰτίας, καὶ αὐτὸν τὸ δικαίωμα ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὴν νέαν νομοθεσίαν. Τότε τὸν ἐπρόσφεραν ἔνα κόκκινον σκοῦφον, παρακαλοῦντες τον νὰ τὸν βάλῃ εἰς τὴν κεφαλήν του, ώς σημεῖον τῆς ἐλευθερίας, (διότι ὁ κόκκινος σκοῦφος εἶναι σήμερον ἐδῶ σημεῖον τῆς ἐλευθερίας,

καὶ πρὸς διλίγων μηρῶν ἐφάνησαν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ὁδοὺς πολλοὶ μανιάδες μὲ κοκκίνους σκούφους ἀντὶ καπέλλων). Ὁ δυστυχῆς βασιλεὺς ἐστεψε τὴν βασιλικὴν τον κάραν μὲ τὸν Ζακύνθιον σκοῦφον· τότε ἐφώναξαν μερικοὶ ἀπὸ τοὺς πιεροπάτιδες, Ζήτω τὸ ἔθνος, ζήτω ἡ ἑλευθερία! εἰς αὐτὰς τὰς κραυγάς ἀντεφώνει καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς μὲ δλην τον τὴν θύναμιν, Ζήτω τὸ ἔθνος! Ἡ σύγκλητος δικαίως, μανθάνουσα ὅλα αὐτὰ, καὶ φοβουμένη μὲ δίκαιον, μήν ἀκολουθήσῃ κάμμια ἐπιβούλη εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως, ἐπεμψαν εἰκοσιτέσσαρας συγκλητικοὺς μὲ προσταγὴν νὰ περικυκλώσωσι τὸν βασιλέα, νὰ διασκεδάσωσι μὲ λόγους εἰρηνικούς τὸν λαὸν, ἥ, ἀν αὐτὸ δὲν γίνη, ν' ἀποθάνωσι προτιμότερον μὲ τὸν βασιλέα, παρὰ νὰ τὸν ἀφήσωσιν ἀβοήθητον εἰς τοιαντην καταισχύνην.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς συγκλητικοὺς δὲν ἥθελαν νὰ συγκατανεύσωσιν εἰς τὸ νὰ πεμφθῶσι συγκλητικοὶ πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ μὲ τοῦτο ἐβεβαίωσαν τὴν ὑποψίαν, ὅτι αὐτοὶ εἶχαν κινήσειν κρυφίως τὸν λαόν. Οἱ εἰκοσιτέσσαρες δικαίως συγκλητικοὶ ὑπῆρχαν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ καθ' ἐκάστην ἡμίσειαν ὅραν τοὺς ἄλλασσεν ἡ σύγκλητος, πέμπουσα εἰκοσιτέσσαρας ἄλλους, διὰ νὰ μανθάνῃ παρὰ τῶν προτερῶν τὰ τρέχοντα. Ἐνας ἀπὸ τοὺς συγκλητικοὺς (τοῦτο εἶναι βέβαιον) ἥθελησε νὰ ἐνισχύσῃ καὶ νὰ παρηγορήσῃ τὸν βασιλέα, λέγων πρὸς αὐτὸν νὰ μὴ φοβήται· ‘Νὰ μὴ φοβῶμαι! ἀποκρίνεται ὁ βασιλεὺς μὲ γενναιότητα· ‘εἰς τοιαντας περιστάσεις οἱ κακοὶ μόνον φοβοῦνται· ἐγὼ δὲν ἔχω τὶ νὰ φοβηθῶ, ἐπειδὴ ἡ συνείδησί μου δὲν ἔχει τὶ νὰ μὲ ἐλέγξῃ.’ Τότε λαμβάνει τὴν χεῖρα ἐνὸς σωματοφύλακος, καὶ τὴν θέτει ἐπάνω εἰς τὴν καρδίαν του, ἐπειτα τὸν λέγει, ‘Εἰπε, φίλε μου, τὴν ἀλήθειαν εἰς δόλους δύσοι μὲ περικυκλώσιν, αἰσθάνεσαι κάνενα κτύπον εἰς τὴν καρδίαν μου;’ Καὶ ἐπειδὴ ὁ σωματοφύλαξ τὸν εἶπε, ‘Οχι, βασιλεῦ.’ ‘Οχι βέβαια, ἀπεκρίθη πάλιν οὗτος· ‘καὶ διατί νὰ φοβηθῶ τὸν λαόν μου, τὸν δόποιον ποτὲ δὲν ἐκαποιήσα;’ Αὐτὰ χάλλα παρόμοια συνέβησαν, φίλε μου, εἰς αὐτὴν τὴν δεινὴν περίστασιν· ὑστερον ἀπὸ πολλὰς δημηγορίας καὶ παρακλήσεις τῶν συγκλητικῶν μόλις καὶ μετὰ βίας ἀνεχωρησεν διλίγον κατ' ὀλίγον ὁ ὄχλος, καὶ μᾶς ἀφῆκε πάλιν τὸν Λοδοβίκον ζῶντα.

Τελείωμεν μὲ τὴν ἀκόλουθον ἀξιομημόνευτον περίοδον—Αἱ πολιτικαὶ αὐται μεταβολαὶ, φίλε μου, ἀς ἦσαι βέβαιος, δὲν γίνονται χωρὶς εὐδοκίαν ἡ συγχώρησιν τῆς ἀνωτάτω Προνοίας.

Είναι μία χειρί αόρατος, η οποία κυβερνᾷ καὶ διοικεῖ τὰ πάντα, καὶ οἱ ἀνθρώποι δὲν εἴναι πάρεξ δργανα καὶ σκέψη, ἀλλα τιμῆς, καὶ ἀλλα ἀτιμίας, καθὼς ἔκαστος ἐνεργεῖ, ἀλλος διὰ τὸ κοινὸν, καὶ ἄλλος διὰ τὸ ἴδιον του συμφέρον.

ΟΙ ΑΔΕΛΦΟΙ ΡΟΘΣΚΙΛΔΑΙ.

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ 'ΡΟΘΣΚΙΛΔΩΝ, οἵτινες ὑπὲρ τὰ εἴκοσι ἔτη ἔχογμάτισαν οἱ τραπεζῖται καὶ δανεισταὶ ποτὲ μὲν εἰς μίαν ποτὲ δὲ εἰς ἄλλην Εὐρωπαϊκὴν κυβέρνησιν, θεωροῦνται μὲν θαυμασμὸν ὑπὸ τοῦ πολιτισμένου κόσμου διὰ τὴν ἐπιτυχίαν, ἵτις παρηκολούθησε σχεδὸν ὅλας αὐτῶν τὰς ἐπιχειρήσεις. Τὸ ἐφεξῆς σχεδίασμα τῆς ἀρχῆς ἐν προόδῳ των ἔραντες ὁμεθα ἐκ τινος συγγράμματος γεωστὶ δημοσιευθέντος, πεπισμένοι διὰ θέλει εὐχαριστήσειν ὅλους, ἐκείνους δὲ μάλιστα δοῖ αγαποῦν νὰ βλέπωσιν εὐδοκιμοῦσαν τὴν ἀρετήν.

Καταρχὰς τῶν πολέμων τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ὁ πατήρ αὐτῶν, Μωϋσῆς 'Ροθσκίλδης, ἥτο μικρὸς τραπεζῖτης ἡ δανειστής, κατοικῶν εἰς ἀφανές τι μέρος τοῦ Φραγκοφόρου, ἀλλ' ἔγνωρίζετο ὡς ἀνθρώπος τιμιωτάτου χαρακτῆρος. Εἶχε δὲ τρεῖς γένους, ἐκ τῶν ὁποίων τὸν μεγαλύτερον Νάθαν ἔστειλεν εἰς Ἀγγλίαν, τὸν δεύτερον Σολομῶντα εἰς Παρισίους, καὶ τὸν τρίτον ἐκράτησε μεδ' ἔαυτοῦ.

Οτε διεπέρασαν τὸν 'Ρῆγον τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα, οἱ πλεῖστοι τῶν ἡγεμόνων τῆς Γερμανίας ἐδιωχθησαν ἀπὸ τὰς περιοχάς των, γέ, μεταξὺ τῶν λοιπῶν, ὁ κυρίαρχος τῆς Ἀσσίας Κασσέλας, δοτις ἐπῆρεν εἰς Φραγκοφόρου τὰ ἀδαμαντικὰ καὶ ἀργύρια του, μὲ σκοπὸν νὰ παρακαταθέσῃ αὐτὰ, εἰ δυνατὸν, διον ἥθελεν εἰσθαι πλειοτέρα ἐλπίς νὰ μὴ πέσωσιν εἰς Γαλλικὰς χειρας. Ο εὐπόλιτος χαρακτήρο τοῦ ταπεινοῦ Ιουδαίου, Μωϋσέως 'Ροθσκίλδου, παρεκίνησε τὸν πρίγκιπα νὰ ὑπάγῃ πρὸς αὐτὸν, διὰ νὰ τοῦ παραδώσῃ τὸν θησαυρὸν, ἀξιζοντα ἐκατομμύνια ταλλάρων. Ο 'Ροθσκίλδης ἀπέβαλε διαμᾶς βάρος τόπον ἐπικινδυνον, καθότι ὁ Γαλλικὸς στρατὸς ἐπλησίαζεν ἥδη κατὰ τὴν πόλεως. Τελευταῖον δμοις ὁ πρίγκιψ, δοτις καὶ ὁμολογίαν δὲν ἥθελε νὰ ἐπάρῃ, κατέπεισεν ἥ μᾶλλον ἐβίασε τὸν Μωϋσῆν νὰ ἀναδεχθῇ τὴν φύλαξιν τοῦ ἀργυρίου καὶ τῶν πολυτίμων λίθων· τὰ Γαλλικὰ δὲ στρατεύματα ἔμβαναν πραγματικῶς εἰς τὴν πόλιν τὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπέτυχεν ὁ 'Ροθσκίλδης νὰ χώσῃ τοῦ πρίγκιπος τὸν θησαυρὸν εἰς μίαν γωνίαν τοῦ κηπαρίου του.

Τὴν ἰδικήν τε περιουσίαν, ἵτις ἥξιζεν ὡς τεσ-

σαράκοντα χιλιάδας ταλλάρων, δὲν τὴν ἔκρυψε ποσῶς, κάλλιστα γνωρίζων, διτι, ὃν ἐπραττεν οὕτω, ἥθελε γένειν ἔρευνα ἡ πλεον ἀκριβής, καὶ διτι ὅχι μόνον ὁ ἴδιος του, ἀλλὰ καὶ ὁ τοῦ πρίγκιπος θησαυρὸς, ἥθελεν ἀνακαλυφθῆν καὶ ἀρπαχθῆν. Τῷοντι οἱ δημοκρατικοὶ, οἵτινες, ὡς ἄλλοι Φιλισταῖοι, ἐπάτησαν τὸν οἶκον τοῦ 'Ροθσκίλδου, δὲν τοῦ ἀφῆκαν, ἀπὸ τὰ ἴδια του, οὐδὲ ἐνὸς ταλλάρου ἀργύριουν ἢ πρᾶγμα. Καθὼς οἱ λοιποὶ ὅλοι Ιουδαῖοι, ὁ καλὸς Μωϋσῆς ἀφέθη πάμπτωχος ἀλλὰ τοῦ πρίγκιπος ὁ θησαυρὸς ἔμενεν ἀνέγγικτος· καὶ μετὰ καιρὸν, ἀφοῦ ὁ Γαλλικὸς στρατὸς ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸ Φραγκοφόρου, ἥχισε πάλιν ὁ 'Ροθσκίλδης μακρὰς τινὰς ὑποθέσεις ὡς τραπεζῖτης, αἰδάνων προσεκτικῶς τὸ ἔργον του διὰ τῶν χρημάτων τοῦ πρίγκιπος μέχρι τοῦ 1802, ὅποταν ἐπέρασεν οὗτος ἀπὸ τὸ Φραγκοφόρου, ὑπάγων εἰς τὴν Κασσέλαν. Εἶχεν ἀκούσειν καὶ ἀναγνώσειν εἰς τὰς ἐφημερίδας διτι οἱ Γάλλοι εἶχαν καταγγυνώσειν τὸν 'Ροθσκίλδην, καὶ λοιπὸν ἐστοχάζετο καὶ τὰ ἴδια του χρήματα ὡς ἔξαπαντος χαμένα. 'Υπῆρε, μ' ὅλον τοῦτο, πρὸς τὸν ἔντιμον Ιουδαίον, καὶ, χωρὶς κάμμιαν ἐλπίδα, ἥρωτησεν ἀν οἱ λησταὶ τὰ ἐπῆραν δλα. 'Οὐδὲ λεπτὸν,' ἀπεκρίθη ὁ Μωϋσῆς· 'τὰ ἀδαμαντικά σας μένουν ἀνέγγικτα εἰς τὸ δυνατὸν κιβώτιον, ὅπου τὰ ἐφύλαξα· ἔχω δὲ νὰ πληρώσω καὶ δλον τὸ ἀργύριον εἰς τὴν ὑψηλότητά σας μὲ τόκον πρὸς πέντε τὰ ἔκατὸν ἀπὸ τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνεπιστεύθητε τὸν Ιουδαίον, Μωϋσῆν 'Ροθσκίλδην.' 'Ἐδιηγήθη τότε τὰ πάντα ὡς ἥκολονθησαν, καὶ διάφορα ἀνέκδοτα περὶ τῆς εὐφυΐας τῶν ἀρπάγων στρατιωτῶν. 'Ἐπειδὴ ἔμενα παντάπασι στερημένος ἴδικοῦ μου ἀργυρίου,' ἔξηκολούθει, 'καὶ εἶχα τόσον πολλὰ χρήματα τῆς ὑψηλότητός σας νεκρὰ καὶ ἀνωφέλητα, καὶ ἐπειδὴ εὑρίσκα νὰ τὰ τοκίζω εἰς ἀξιοτίμους ἐμπόρους, ἥχισα νὰ τὰ μεταχειρίζωμαι ὀλίγον κατ' ὀλίγον. 'Ἐπέτυχα δὲ, καὶ τώρα είναι δικαιιότατον νὰ ἐπάρετε ὅπισω τὸ ἀργυρίον σας μὲ τόκον πρὸς πέντε τὰ ἔκατόν.' 'Οχι,' εἶπεν ὁ πρίγκιψ· 'οὔτε τὸν τόκον δέχομαι, τὸν ὁποῖον ἡ τιμιότης σου προσφέρει, οὔτε τὸ ἀργυρίον μου σηκόνω ἀπὸ τὰς χειράς σου. 'Ο τόκος δὲν ἔξισοῦται μ' δσα ἔχασες διὰ νὰ φυλάξῃς τὰ ἴδια μου· σὲ ἀφίνω δὲ δλον τὸ ἀργυρίον εἴκοσι χρόνους ἀκόμη, μὲ τόκον πρὸς δύο μόνον τὰ ἔκατόν.'

Εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς Βιέννης, ὁ πρίγκιψ ὑπερεπαίνεσε τὸν Μωϋσῆν 'Ροθσκίλδην εἰς τοὺς ἔκει σινηθροίσμένους ἡγεμόνας καὶ ὑπεργούς, καὶ τὸν ἐσύστησε μὲ τοσαύτην προθυμίαν, ὡς ὑπερχέθησαν νὰ προτιμῶσι τὴν οἰκογένειαν